

חבורה פקודי – החדש

לע"נ אבי מורי אהרן בן מרדכי ואימי חומתי סולטנא בת שלמה ואסתר
לעילוי נשמתן של אהרן בן משה ורעייתו פרלה בת עמרם
לע"נ לוי בת סוליקא - לע"נ דוד בן י-הודה - לע"נ מימון בן שמואל

Les Kitniot

פסחים דף לה ע"א

מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחטים, בשעורים, בכוסמין ובשיפון וביבולת שועל. ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנמלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו. והכהנים בחלה ובתרומה. אבל לא בטבל, ולא במעשר ראשון שלא נמלה תרומתו, ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות התודה ורקיקי נזיר, עשאן לעצמו – אין יוצא בהן. עשאן למכור בשוק – יוצאין בהן.

גמ' תנא: כוסמין – מין חיטין, שיבולת שועל ושיפון – מין שעורין. כוסמין – גולבא, שיפון – דישרא, שיבולת שועל – שבילי תעלא. הני אין, אורז ודוחן – לא. מנהגי מילי? אמר רבי שמעון בן לקיש, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, וכן תנא דבי רבי אליעזר בן יעקב: אמר קרא "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות". דברים הבאים לידי חימוץ – אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ, אלא לידי סירחון. מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי, דאמר: אורז מין דגן הוא, וחייבין על חימוצו כרת. דתנאי, רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ. איבעיא להו "שקרוב להחמיץ"? דקדים ומחמיץ, או דילמא: "קרוב להחמיץ" – הוי חמץ גמור – לא הוי. תא שמע, דתנאי, אמר רבי יוחנן בן נורי: אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.

פסחים דף קיד ע"ב

דתנאי, רבי יוסי אומר: אף על פי שטיבל בחירות – מצוה להביא לפני חזרת וחרוסת ושני תבשילין. ואכתי ממאי? דילמא קסבר רבי יוסי מצות אין צריכות כוונה, והאי דבעינן תרי טיבולי כי היכי דתיהוי היפרא לתינוקות. אם כן, מאי "מצוה"?! מאי שני תבשילין? אמר רב הונא: סילקא וארוזא. רבא הוה מיהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא. אמר רב אשי: שמע מינה דרב הונא, לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי. דתנאי, רבי יוחנן בן נורי אומר: אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. חזקיה אומר: אפילו דג וביצה שעליו. רב יוסף אומר: צריך שני מיני בשר, אחד זכר לפסח, ואחד זכר לחגיגה. רבינא אומר: אפילו גרמא ובישולא.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה א

מצות עשה מן התורה לאכל מצה בליל חמשה עשר שנאמר (שמות יב יח) "בערב תאכלו מצות". בכל מקום ובכל זמן. ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח אלא זו מצוה בפני עצמה ומצותה כל הלילה. אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל ארז או דחן או קליות או פרות. אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה. ומשאכל כזית יצא ידי חובתו:

תרומת הדשן סימן קיג

שאלה קיג – תבואה של מיני קטנית שאינה מחמשת המינים שנפל עליה מים וקרוב לודאי הוא שנתחמצה שרי להשהות בפסח או לאו:

תשובה – יראה דשרי וכן השיב לי אחד מהגדולים בתשובה אחת וכתב טעם לדבריו משום דרבינו יחיאל וחביריו מתירין אפי' באכילה אינה אכלי ואנן לא משהינן וכן דרש נמי אחד מהגדולים חבירו דמותר לשהות אותו חרדל שמערבין אותו בתירוש מבושל וכובשים בו אגסים ואע"ג דבסמ"ק אסר החרדל באכילה כמו שאר מיני קטנית וכה"ג שהוא מעורב וכבוש בתירוש ודאי נתחמץ דא"א שלא נתערב בו מעט מים ואז מחמיצין לכ"ע ואפ"ה התיר להשהות הואיל ואינו מה' המינים הבאים לידי חימוץ ולא חיישינן למראית העין פן יטעו מדגן זה לדגני ה' מינים או איכא למיחש דילמא איערב בהנהו קטניא מה' המינים דכל הני חששות לא חיישינן אלא לאסור באכילה אבל לא לשהות. ונראה ג"כ דמותר ליהנות באותו תבואה בפסח כגון ע"י הדלקה משמן זרע ושומשמן זרע קנבוס אע"פ שרגילים שלותתים אותם זרעונים במים קודם שעושים מהם שמנים וא"כ קרוב לודאי שנתחמצו אפ"ה שרי דאיסור הנאה נמי אינה אלא בלאו כמו ההשהאה כדמוכח בתוס' פ' כל שעה. ונראה להביא ראייה להתיר בהנאה מהא דפ' אלו עוברין דשאר דרבי מאיר לרבי יודא נותנו לפני כלבו ופי' שם בתוס' דמ"מ אסור באכילה אלמא דבכל מידי דבודאי אינו חמץ אלא דומה לחמץ לא אסרינן ליה אלא באכילה ולא בהנאה אע"ג דטובה מחמרינן באיסור הנאה דהא קי"ל דגזירה במשהו בפסח אוסר אפי' בהנאה כדכתב רב אלפס ואשירי פ' בתרא דע"ז וכן משמע במרדכי פ' כל שעה ואלו חמץ לפני זמנו לר' יודא דאסור בלאו וכדפסיק אשירי כותיה ואפ"ה אינו אוסר במשהו אפילו באכילה וכן המסקנא בסמ"ק דאפי' לר' יודא אינו במשהו עד הלילה

אע"כ לא מפלגינן איסור הנאה מאיסור אכילה ואפשר הטעם הוא משום דבהך לאו נאמר אכילה והנאה לא יאכל חמץ לדברי חזקיה וכן לדברי רבי אבהו כדאיתא ליה וכתב בסמ"ק במצות אסור חדש שבכל התורה איסור אכיל' ואיסור הנאה נחשבין בלאו אחד אע"פ שחלקי הכתוב בב' לאוינ*). אמנם נראה דמ"מ יש לנו לדמות נ"ד לההיא דשיאור דרבי מאיר לרבי יודא דהתם ליתא ביה כלל דררא דחמץ דמצה מעלייתא היא אלא דדמי לחמץ לכך לא אסרינן לה אלא באכילה ובנ"ד נמי דלית ביה דררא דחמץ דקים לן דאין בא לידי חמוץ אלא ה' מינים אלא דאסרינן להו דמידי דמדגן אינן ואתי לאיחלופי בדגן דה' המינים ומש"ה די לנו דאסורי' באכיל' אבל איסור חמץ במשהו דיש כאן חמץ גמור אלא שנתבטל הואיל והחמירו לאסור במשהו לענין אכילה ה"ה דהחמירו לענין הנאה אך כמדומה שהעולם נהגו איסור להדליק בשמנים שנעשו ממיני קטנית בפסח אפס נראה אם נמצא גרגיר של מיני קטנית בקדירה או בתבשיל לא מחמרינן כלל לאסור התבשיל אפי' באכילה דגזירה דאיסור משהו ליתא אלא בתבואה דה' מינים. הנראה לע"ד כתבתי:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת שועל ובשיפון (והמנהג ליקח לכתחלה חטים) (מהרי"ל) אבל לא באורז ושאר מיני קטנית וגם אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל: הגה ויש אוסרים (טור והגהות מיימוני פ"ה ומרדכי פ' כל שעה) והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם ואינן אוסרין אם נפלו לתוך התבשיל וכן מותר להשהות מיני קטניות בבית (ת"ה סי' קי"ג) זרע אקליז"א (מהרי"ל) ועני"ס אליינד"ר אינן מיני קטניות ומותר לאכלן בפסח כן נראה לי: